

مقاله اصلی

مقایسه اثربخشی آموزش توانمندسازی روانشناختی و طرحواره درمانی بر تابآوری روانشناختی و افکار خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۸/۱۷

خلاصه

مقدمه: امروزه عوامل به وجود آورده فشار عصی در زندگی همه افراد وجود دارد و مشکلاتی برای فرزندان در خانواده ها ایجاد نموده است، در خانواده گاهی اوقات به دلیل درک متقابل والدین و فرزندان، خشونت خانگی ایجاد می گردد، که این امر منجر به افکار منفی در فرزندان از قبیل خودکشی می شود. هدف از مطالعه حاضر مقایسه اثربخشی آموزش توانمندسازی روانشناختی و طرحواره درمانی بر تاب آوری روانشناختی و اندیشه پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی شهر دهدشت صورت می گیرد.

روش کار: این مطالعه از نوع روش پژوهش شبه آزمایش با طرح سه مرحله‌ای پیش آزمون-پیگیری(و سه گروهی با دوره پیگیری دو ماهه صورت گرفته است، جامعه آماری پژوهش شامل دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی شهرستان دهدشت در شش ماهه دوم سال ۱۴۰۰ بود که تعداد ۴۵ نفر در سه گروه ۱۵ نفری) گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روانشناختی، گروه طرحواره درمانی و گروه گواه(به عنوان نمونه بصورت تصادفی- طبقه ای، انتخاب شد، تجزیه و تحلیل آماری به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۲۳ و از آزمون تحلیل واریانس با طرح ترکیبی^۱ و اندازه‌گیری مکرر صورت گرفت.

نتایج: نتایج نشان داد که بین میزان اثربخشی آموزش توانمندسازی روانشناختی و طرحواره درمانی بر تاب آوری روانشناختی، میزان اثربخشی آموزش توانمندسازی روانشناختی و طرحواره درمانی بر اندیشه پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی تفاوت معنادار وجود دارد $p < 0.05$.

نتیجه گیری: نتایج نشان داد که آموزش توانمندسازی روانشناختی و طرحواره درمانی بر تابآوری روانشناختی، اندیشه پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی شهر دهدشت تاثیر دارد و می تواند در کاهش خودکشی و دور کردن افکار منفی موثر واقع گردد، نتایج نشان داد که طرحواره درمانی بر میزان تابآوری روانشناختی، اندیشه پردازی خودکشی اثرگذاری بیشتری نسبت به آموزش توانمندسازی روانشناختی داشته است.

کلمات کلیدی: توانمندسازی روانشناختی، طرحواره درمانی، تابآوری روانشناختی، اندیشه پردازی خودکشی، خشونت خانگی

حجت الله اندیشه^۱

سید یوسف رسولی^{۲*}

حسرو رمضانی^۳

گروه روانشناسی، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی ، یاسوج، ایران.

گروه آموزش روانشناسی و مشاوره دانشگاه فرهنگیان، تهران ، ایران

گروه آموزشی روانشناسی، دانشکده علوم، موسسه آموزش عالی زند ، شیراز، ایران

Email: y.rasouli@cfu.ac.ir

مقدمه

می گردد(۲). خشونت علیه زنان در ایالات متحده امریکا بطور چشمگیری افزایش یافته بطوریکه در طی بیست سال گذشته از ۱۵ درصد به ۲۳ درصد رسیده است(۳). در میان دختران ایرانی خشونت بطور فزاینده ای در محیط خانواده، مدرسه و جامعه افزایش یافته و این امر موجب شده که افکار خودکشی بطور چشمگیری افزایش یابد(۵)، محمدمی و همکاران(۱۳۹۸) در مطالعه ای دریافتند که مهم ترین علت بروز خشونت در میان خانواده ها عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی می باشند، یافته ها نشان داد که دختران بیش از پسران تحت تاثیر خشونت قرار گرفته اند(۶). ارجمندی(۱۴۰۲) در مطالعه ای دریافته است که بروز خشونت خانگی می تواند در افزایش آسیب های اجتماعی از قبیل اعتیاد و خودکشی و سرقت اثرگذار باشد(۷). در خشانپور و همکاران(۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان شیوع خشونت خانگی علیه زنان در بندرعباس، خشونت خانگی و انواع آن را بررسی کرده اند. یافته ها و نتایج نشان می دهند که ۹۲٪ از زنان مورد خشونت خانگی قرار گرفته اند. شایع ترین نوع خشونت علیه این زنان خشونت روانی (۵۴٪) ارزیابی شده است و خشونت کلامی، فیزیکی و جنسی به ترتیب با مقادیر ۳۱٪، ۲۴٪ و ۶٪ در رتبه های بعدی قرار داشته اند. در این پژوهش دو عامل مهم اثرگذار بر خشونت خانگی، سطح تحصیلات و اعتیاد همسر در خانواده بیان شده است(۸). علیردی نیا و همکاران(۱۳۸۹) در مقاله ای با عنوان تبیین نگرش دانشجویان دختر نسبت به خشونت علیه زنان، آزمون تجربی دیدگاه های یادگیری اجتماعی، نگرش دانشجویان نسبت به خشونت بر ضد زنان را بررسی کرده اند. نتایج گواه است که تمامی فرضیه های تحقیق تأیید شده اند و از بین ۵ متغیر مستقل موجود، تجربه خشونت (۰/۴۷) قوی ترین و مهم ترین پیش بینی کننده (مستقیم) نگرش نسبت به خشونت علیه زنان است. پس از آن به ترتیب متغیرهای جامعه پذیری (۰/۲۳)، مشاهده خشونت (۰/۲۲)، الگوی پاداش و تنبیه (۰/۱۴) و تقليد از والد هم جنس (۰/۱۱) بیشترین تأثیر را بر نگرش نسبت به خشونت علیه زنان داشته است(۹).

خشونت استفاده از زور فیزیکی به منظور قراردادن دیگران در وضعیتی بر خلاف خواستشان، است. در تمامی جهان خشونت به عنوان ابزاری برای کنترل استفاده می شود، خشونت خانگی به عنوان هر عمل خشونت آمیز مبتنی بر جنسیت است که سبب بروز یا احتمال بروز آسیب های روانی، جسمانی، رنج و آزار و محرومیت زنان از آزادی در زندگی عمومی و خصوصی می شود، تعریف شده است. انواع خشونت خانگی شامل؛ خشونت جسمانی، عاطفی، اجتماعی، اقتصادی و جنسی است که رایج ترین آنها خشونت جسمانی و عاطفی یا روانی است (۱). بر اساس گزارش WHO ، خشونت بین فردی باعث شده، هر ماهه حدود ۱۸۰ مرگ و میر بین نوجوانان در سراسر جهان رخ دهد؛ دختران نوجوان نیز به احتمال زیاد قربانی و یا ابزاری برای اعمال این خشونت یا پرخاشگری خواهند شد(۲). یافته های پژوهشگران نشان داده است که نوجوانان بیش از دیگر گروه های سنی تحت تاثیر خشونت خانگی قرار گرفته اند در مطالعه ای که توسط ریان و همکاران(۲۰۱۸) صورت گرفت نتایج نشان داد که میزان خشونت خانگی میان گروه سنی ۱۲ الی ۱۸ سال بیشترین و در گروه سنی ۱ الی ۱۲ سال کمترین بوده است(۳)، مطالعه ضرایب(۱۳۹۹) نشان داد که میزان خشونت خانگی بین کودکان، نونهالان، نوجوانان و جوانان به ترتیب ۱۲، ۱۷، ۲۶ و ۱۱ درصد بوده است(۴)، خشونت علیه زنان در طول تاریخ جوامع بشری به اشکال و انواع گوناگون وجود داشته که در برخی جوامع این آسیب اجتماعی تشدید شده است. پدیده در دنیاک خشونت علیه زنان در ابعاد مختلف آن سلامت جسم و روان زنان را به خطر می اندازد و حقوق انسانی آنان را مورد تجاوز قرار می دهد. خشونت علیه زنان پدیده ای است که در آن زن به خاطر جنسیت خود و به علت صرفاً زن بودن مورد اعمال زور و تضییع حق از سوی جنس مخالف قرار می گیرد(۵). بر اساس آمار سازمان جهانی بهداشت از میان هر چهار دختر یک نفر در طول دوران زندگی مشترک با والدین با خشونت مواجه

افراد افزایش داده و باعث می‌شود فرد با گذار از شرایط تنش زا، پیامدهای سالم روان‌شناسی و محیطی را تجربه نماید.^{۱۳}

بروز آسیب‌های روان‌شناسی، هیجانی و جسمی در خانواده همچون خشونت خانگی، افکار خودکشی^۲ را در قربانیان افزایش می‌دهد که این فرایند ریسک خودکشی را در پی دارد.^{۱۴} خودکشی به عنوان سومین علت مرگ و میر در میان جوانان و نوجوانان به حساب می‌آید.^{۱۵} اختلالات روان‌شناسی و عوامل اجتماعی - زیستی عوامل خطرساز مرتبط با این مشکل را تشکیل می‌دهند.^{۱۶} از جمله عوامل خطرساز در خودکشی می‌توان به استرس و فشار روانی ناشی از شکست‌های تحصیلی، مشکلات مالی، شکست در روابط عاطفی و مشکلات درون خانوادگی شدید اشاره کرد.^{۱۷} پژوهش‌های انجام شده در داخل کشور نشان‌دهنده این موضوع است که بالاترین میزان خودکشی در گروه سنی ۱۵ تا ۲۵ سال اتفاق افتاده است.^{۱۸}

همجوشی شناختی چنان شخص را تحت تاثیر منفی قرار می‌دهد که پس از مدتی به عنوان تفسیر درست از تجارب شخصی تلقی شده و دیگر قابل تشخیص از تجارب واقعی فرد نیستند.^{۱۹} همچنین همجوشی شناختی زمانی رخ می‌دهد که افکار فرد روی رفتار اثر گذارند و باعث شوند فرد به جای توجه به فرآیند فکر (زمینه) به تولیدات فکر (محظوظ) توجه کنند.^{۲۰} به عبارتی، فرد طوری تحت تاثیر افکارش قرار می‌گیرد که گویی کاملاً واقعی اند و موجب می‌شود رفتار و تجربه بر دیگر متابع تنظیم رفتار او حاکم شوند و فرد نسبت به نتایج مستقیم حساسیت کمتری پیدا کند.^{۲۱}

بر اساس پژوهش‌های گذشته می‌توان توانمندسازی روان‌شناسی افراد را در پنج بعد شایستگی^۳، مؤثر بودن^۴، خودنمختاری^۵، معنی دار بودن^۶ و اعتماد^۷ خلاصه کرد.^{۲۲}

جایوب کیم و همکاران (۲۰۰۹) در مقاله‌ای با عنوان وقوع خشونت خانوادگی و اثرات آن بر روی سلامت روانی و اجتماعی زنان در کره جنوبی، نقش خشونت علیه زنان بر سلامت روانی و اجتماعی آنها را بررسی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد میزان وقوع خشونت‌های روانی، فیزیکی، جنسی از جانب شوهر در بین زنان کره جنوبی به ترتیب ۴/۲۶٪، ۵/۲۹٪ و ۳٪ است. همچنین رابطه معناداری بین مشاهده و تجربه خشونت در خانواده پدری با خشونت علیه زنان به دست آمده است. نتایج نشان می‌دهد زنانی که شوهرانشان با آنها رفتار خشونت‌آمیز دارند، نسبت به زنانی که چنین تجربه‌ای را نداشته‌اند افسردگی، اختلال عملکردهای اجتماعی و عزت نفس پایین تری داشته‌اند.^{۱۰}

خشونت خانگی به طور فزاینده افکار خودکشی را میان جوانان و نوجوانان تسريع می‌بخشد و بر اساس مطالعه ریان و همکاران (۲۰۱۸) این شاخص در میان نوجوانان بیش از جوانان افزایش داشته است.^{۱۱} خشونت خانگی بر کنترل هیجانات نیز اثرگذار است و میزان هیجان را افزایش می‌دهد.^{۱۲} افرادی که تاب آوری بالاتری دارند در صورتیکه تحت تاثیر خشونت قرار بگیرند مقاوم بوده و از خودکشی دوری می‌جویند.^{۱۳}

تاب آوری به فرایند پویای انطباق مثبت با تجربه‌های تلح و ناگوار زندگی اطلاق می‌شود.^{۱۱} تاب آوری صرفاً مقاومت منفعل در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدید کننده نیست، بلکه فرد تاب آور مشارکت کننده فعل و سازنده محیط پیرامونی خود است.^{۱۲} تاب آوری که یک فرایند پویای روان‌شناسی به شمار می‌رود، در موقعیت‌های مختلف زندگی به ویژه موقع بحرانی، پاسخ‌های افراد را تحت تاثیر قرار داده و با کنترل احساسات، عواطف و هیجان‌ها، موجبات عملکرد بهتر آن‌ها را در این موقعیت‌ها موجب می‌گردد. این فرایند سازگاری موفق^۱ با شرایط ناگوار را در

^۱. self-determination

^۲. meaning

^۳. confidence

^۱. Sussessful adaptation

^۲. Suicidal thoughts

^۳. competence

^۴. impact

توانمندسازی روان‌شناختی و طرحواره درمانی می‌تواند با بهبود وضعیت تاب آوری آنها مرتفع گردد. در این مطالعه بصورت ترکیبی از دو روش درمانی آموزش توانمندسازی روان‌شناختی و طرحواره درمانی استفاده شده که نسبت به دیگر مطالعات به نظر نایج جامع تری ارائه نماید و از طرفی اثرگذاری این روش‌ها بر مولفه‌های تاب آوری روان‌شناختی و همجوشی شناختی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی مورد سنجش قرار می‌گیرند که می‌تواند در نوع خود جدید باشد، هدف از انجام مطالعه حاضر مقایسه اثربخشی آموزش توانمندسازی روان‌شناختی و طرحواره درمانی بر تاب آوری روان‌شناختی، اندیشه‌پردازی خودکشی و همجوشی شناختی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی شهر دهدشت می‌باشد.

روش تحقیق

روش پژوهش از نوع روش پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح سه مرحله‌ای (بیش‌آزمون- پس‌آزمون- پیگیری) و سه گروهی (گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی، گروه طرحواره درمانی و گروه گواه) با دوره پیگیری دو ماهه است. جامعه آماری پژوهش شامل دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی شهرستان دهدشت در شش ماهه دوم سال ۱۴۰۰ بوده اند که با مراجعته به اداره بهزیستی تحت مراقبت قرار گرفته اند. جهت انتخاب دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. بدین صورت که به منظور شناسایی دختران قربانی خشونت خانگی به بهزیستی شهرستان دهدشت مراجعته شد. سپس با شناسایی دخترانی که به دلیل خشونت خانوادگی به بهزیستی معروفی شده‌اند، پرسشنامه خشونت خانوادگی بین آنها توزیع شد. پس از جمع‌آوری و نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها، دخترانی که نمرات بالاتر از میانگین در پرسشنامه خشونت خانگی به دست آورده بودند، مورد شناسایی قرار گرفتند (نمرات بالاتر از ۵۱). سپس این دختران با استفاده از مصاحبه بالینی مورد بررسی مجدد قرار گرفتند که از تجربه خشونت خانگی در نزد آنها اطمینان

دیگر روش درمانی مورد استفاده در پژوهش حاضر، طرحواره درمانی^۱ است، طرحواره درمانی، درمان یکپارچه و جدیدی است که عمدهاً بر اساس گسترش مفاهیم و روش‌های درمان شناختی - رفتاری بنا شده است (۱۹). طرحواره درمانی را ناید به عنوان رقیب و یا شکل موققت درمان شناختی رفتاری در نظر گرفت، بلکه درمان مکملی در مواردی است که به نظر می‌رسد درمان شناختی رفتاری موقعيتی نخواهد داشت (۱۸). رویکرد طرحواره درمانی در قالب جنبش "سازنده‌گرایی" می‌گنجد. در جنبش سازنده‌گرایی بر نقش عواطف در فرآیند تغییر، به کار گیری تکنیک‌های تجربی، دلستگی‌های اولیه و رفتارهای بین‌فردي تاکید می‌شود. در واقع طرحواره‌ها حاصل گفتگوی والدین با کودک هستند که به تدریج در ذهن او جای گرفته‌اند و هم اکنون به گونه‌ای نظاممند، اما ناکارآمد، زندگی وی را زیر سیطره خود گرفته‌اند، طرحواره درمانی حاصل تلاشی ماهرانه برای غنی ساختن تکنیک‌های درمانی است. این رویکرد بر پایه شناخت‌درمانی بنا شده و برای بسیاری از مشکلاتی که افراد در زندگی روزمره خود با آنها دست به گریبان هستند، راه حل می‌آفریند (۲۳).

در محیط خانواده گاه‌ها شاهد بروز رفتارهای ناهنجار از جانب افرادی هستیم که می‌تواند در محیط خانواده مشکلات روحی و روانی برای اعضاء را ایجاد نماید، دختران بیشتر از پسران در خانواده تحت تاثیر خشونت‌های خانگی والدین قرار می‌گیرند، این خشونت می‌تواند بر سلامت روحی و روانی آنها تاثیر منفی داشته باشد، بطوریکه افسردگی، روان پریشی و استرس را در آنها افزایش می‌دهد، بکار گیری شیوه‌های درمانی روان‌شناختی از قبیل طرحواره درمانی و توانمندسازی روان‌شناختی می‌تواند در شناسایی مشکلات این گروه اثرگذار باشد، مهمترین ضرورت انجام مطالعه حاضر شناسایی عوامل موثر بر بازآفرینی وضعیت روحی و روانی دخترانی است که تحت تاثیر خشونت قرار می‌گیرند، این خلا با بکار گیری راه‌های درمانی از قبیل آموزش

^۱. Schema Therapy

دختر در گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی، ۱۵ دختر در گروه طرحواره درمانی و ۱۵ دختر در گروه گواه، پرسشنامه‌های پژوهش به صورت گروهی بر روی افراد حاضر در پژوهش اجرا شد. در نهایت، بر روی گروه‌های آزمایش مداخلات آموزش توانمندسازی روان‌شناختی (۱۲ جلسه) و طرحواره درمانی (۱۰ جلسه) هفته‌ای یک جلسه ۹۰ دقیقه‌ای، به شکل جداگانه در طی سه ماه انجام شد، در حالی که گروه گواه مداخلات درمانی را دریافت نکردند. پس از دوره‌ای دو ماهه، مرحله پیگیری نیز اجرا شد. جهت ایجاد انگیزه برای دختران برای شرکت در پژوهش حاضر، قبل از شروع مداخله، جوانب درمانی و آموزشی مداخلات برای شرکت کنندگان توضیح داده شد.

حاصل شود. در مرحله آخر تعداد ۴۵ نفر از این دختران که بالاترین نمرات را در پرسشنامه خشونت خانگی به دست آورده بودند (نمرات بالاتر از میانگین و به صورت ترتیب-بندی شده)، انتخاب و به صورت تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (۱۵ دختر در گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی، ۱۵ دختر در گروه آزمایش طرحواره درمانی و ۱۵ دختر در گروه گواه).
جهت انجام پژوهش ابتدا هماهنگی‌های لازم با مسئولان مربوطه بهزیستی شهرستان دهدشت انجام شد. سپس با توزیع پرسشنامه خشونت خانگی جهت شناسایی دختران دارای تجربه خشونت خانگی، حجم نمونه برای پژوهش حاضر انتخاب شد. سپس با رضایت‌کننده و گمارش دختران دارای تجربه خشونت خانگی در گروه‌های آزمایش و گواه (۱۵

جدول ۱. خلاصه جلسات طرحواره درمانی (کلوگ و یانگ، ۲۰۰۶؛ به نقل از احمدزاده، ۱۳۹۹)

جلسات	شرح جلسه
اول	توضیح مدل طرحواره به زبان ساده و شفاف، چگونگی شکل گیری طرحواره‌های ناسازگار اولیه، ویژگی‌های طرحواره ناسازگار اولیه، ریشه‌های تحولی و حوزه‌های آن، سبک‌ها و پاسخ‌های مقابله‌ای ناسازگار.
دوم	آموزش به بیمار در خصوص طرحواره‌ها، مفهوم سازی مشکل بیمار طبق رویکرد طرحواره محور و شناسایی حوزه‌های مختلف طرحواره مربوط به بیماران، بررسی شواهد عینی تأیید کننده و طرد کننده طرحواره‌ها بر اساس شواهد زندگی گذشته و فعلی بیمار.
سوم	آموزش تکنیک‌های شناختی طرحواره درمانی شامل آزمون اعتبار طرحواره و تعریف جدید از شواهد تأیید کننده طرحواره.
چهارم	آموزش و تمرین دو تکنیک شناختی دیگر شامل ارزیابی مزایا و معایب سبک‌های مقابله‌ای بیمار و برقراری گفتگو بین جنبه طرحواره و جنبه سالم، و یادگیری پاسخ‌های جنبه سالم توسط بیمار
پنجم	آموزش تکنیک‌های تهیه و تدوین کارت‌های آموزشی طرحواره هنگام مواجهه با موقعیت برانگیزاننده طرحواره، نوشتن فرم ثبت طرحواره در طی زندگی روزمره و زمان برانگیخته شدن طرحواره‌ها.
ششم	ارایه منطق استفاده از تکنیک‌های تجربی، تصویرسازی ذهنی، مفهوم سازی تصویر ذهنی در قالب طرحواره و شناسایی نیازهای هیجانی ارضاء نشده و جنگیدن علیه طرحواره‌ها در سطح عاطفی.
هفتم	ایجاد فرصت برای بیمار جهت شناسایی احساساتش نسبت به والدین و نیازهای برآورده نشده‌اش توسط آنها، کمک به بیماری برای بیرون ریختن عواطف بلوکه شده با حادثه آسیب‌زا و فراهم نمودن زمینه حمایت برای بیمار.

پیدا کردن راه‌های جدید برای برقراری ارتباط و دست برداشتن از سبک‌های مقابله‌ای اجتناب و جبران افراطی، تهیه فهرست جامعی از رفتارهای مشکل‌ساز و تعیین اولویت‌های تغییر و مشخص نمودن آماج‌های درمانی.	هشتم
تصویرسازی ذهنی موقعیت‌های مشکل‌آفرین و رویارویی با مشکل‌سازترین رفتار، تمرين رفتارهای سالم از طریق تصویرسازی ذهنی و ایفای نقش و انجام تکالیف مرتبط با الگوهای رفتاری جدید، بازنگری مزايا و معایب رفتارهای ناسالم و سالم.	نهم
غلبه بر موانع تغییر رفتار، جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.	دهم

جدول ۲. خلاصه جلسات آموزش توانمندسازی روان‌شناختی

موضع و شرح جلسه	جلسه
آشنایی و معارف، بیان مقررات و اهداف جلسه، توضیح مختصری در مورد توانمندسازی روان‌شناختی، اصول و پیامدها.	اول
توضیح در مورد استرس و عوامل استرس‌زا، درخواست بیان تجربیات، از انجایی که یکی از منابع استرس‌زا کمبود اطلاعات در مورد راه‌های مقابله با خشونت می‌باشد، دادن آگاهی و اطلاعات به توانمندسازی آنها کمک می‌نماید.	دوم
آموزش برنامه تن آرامی و کسب آرامش روانی جهت کاهش تنش‌ها، دادن تکلیف منزل.	سه
بررسی تکلیف منزل، صحبت پیرامون اضطراب و نگرانی‌های دختران در مورد تجارب خشونت، توضیح در مورد مولفه اعتماد که یکی از مولفه‌های توانمندسازی روان‌شناختی است، اعتماد می‌تواند شامل اعتماد به کادر درمانی، روش‌های درمانی، اعتماد به خداوند و تکیه کردن به قدرت لایزال او (توکل) باشد، ارائه تکلیف منزل.	چهارم
بررسی تکلیف منزل، توضیح در مورد کاهش کیفیت زندگی و حیطه‌های مختلف آن به دلیل تجربه خشونت، یکی از حیطه‌هایی که شدیداً به خطر می‌افتد، روابط خانوادگی و اجتماعی است. از آنجایی که احساس شایستگی با کیفیت زندگی ارتباط دارد، مولفه احساس شایستگی آموزش داده شد و مهارت‌هایی در مورد رفتار با سایر افراد ارائه شد. ارائه تکلیف منزل	پنجم
بررسی تکلیف منزل، توضیح در مورد نفس تاب‌آوری روان‌شناختی در کاهش آسیب‌های روانی خشونت و اینکه این نوع تاب‌آوری می‌تواند قدرت مقابله‌ای افراد را افزایش دهد، به دلیل ارتباط خود تعیین‌گری با تاب‌آوری روان‌شناختی، مولفه توانمندسازی خود تعیینی آموزش داده شد و سپس در مورد اجزای آن توضیحاتی ارائه گردید. ارائه تکلیف.	ششم
بررسی تکلیف منزل، توضیح در مورد تصویر این که فعالیت‌های والدین در جهت رفاه فرزند بیمار چندان سودی ندارد و پیامدهای آن: افسردگی و نالمیدی است، توضیح در خصوص مولفه معناداری. توضیح در مورد نشخوارهای فکری در مورد بیماری و آینده فرزند، ارائه تکنیک‌هایی در جهت کاهش نشخوار فکری، ارائه تکلیف منزل.	هفتم
بررسی تکلیف منزل، از آنجایی که دختران دارای تجربه خشونت خانگی، ممکن است به دلیل بار مضاعف روانی حاصل از خشونت، احساس ناکارآمدی در مقابل مشکلات داشته باشند، بنابراین مولفه توانمندسازی خود کارآمدی به آنان آموزش داده شد، توضیح در مورد منابع خود کارآمدی و ویژگی‌های افراد خود کارآمد، ارائه تکلیف منزل.	هشتم
بررسی تکلیف منزل، بررسی علل غمگینی دختران دارای تجارب خشونت و کاهش شادمانی در آنها، توضیح در مورد شاد کامی، سپاسگزاری و قدردانی عاملی برای شاد کامی. توضیح در مورد قدردانی مولفه دیگری از	هشتم

توانمندسازی، توضیح در مورد پیامدهای آن: تحکیم پیوندهای اجتماعی (از جمله رابطه با دیگر افراد اینم)، ارائه تکلیف منزل.

بررسی تکلیف منزل، توضیح در خصوص موثر بودن، ادراک کنترل، منع کنترل، تمرین به کارگیری توانمندی‌ها در عمل و بررسی احساس موثر بودن از این طریق به عنوان تکلیف منزل

نهم

بررسی تکلیف منزل، بررسی علل ناسازگاری‌ها، فقدان مهارت‌های مقابله‌ای کارآمد، توضیح در مورد مهارت‌های مقابله‌ای مسئله‌دار، توضیح در مورد حل مسئله و گام‌های آن، ارائه تکلیف منزل.

دهم

بررسی تکلیف منزل، در این جلسه بررسی علل خشم در دختران دارای تجربه خشونت (احساس ناکامی و بدینختی)، یا زدهم واکنش‌های انجام یافته در بدن به هنگام خشم، مراحل خشم، اثرات خشم، روش مقابله با خشم که نوعی توانمندی روان‌شناسی محسوب می‌گردد، تکلیف منزل.

جمع‌بندی جلسات، پاسخ‌گویی به سوالات و برگزاری پس‌آزمون

دوازدهم

- دریافت گواهی‌های کسب و اعلام موافقت از مسئولان بهزیستی شهرستان دهدشت.

- شرط گمنامی برای تک شرکت کنندگان به منظور جلوگیری از تبعات احتمالی منفی برای آنها رعایت شده بود.

- هیچ گونه اجباری برای افراد شرکت کننده از سوی محقق بوده است.

- نتایج به دست آمده به صورت کاملاً محروم‌انه و فقط در راستای پژوهش بوده است.

- مباحث داخل جلسات فقط در راستای محتوای درمان بوده است.

- تمامی شرکت کنندگان از هدف برگزاری این جلسات و پاسخ‌گویی به آزمون‌ها آگاه بودند.

- دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی حاضر در گروه گواه نیز پس از اتمام پژوهش به محتوای مداخلات استفاده شده در این پژوهش دسترسی پیدا کردند. پس از دعوت از این دانش‌آموزان تعداد ۴ دانش‌آموز یکی از مداخلات پژوهش حاضر را به دلخواه دریافت کردند.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون لوین برای بررسی برابری واریانس‌ها و از آزمون موچلی برای بررسی پیش فرض کرویت داده‌ها استفاده شد. در نهایت جهت مقایسه اثربخشی آموزش توانمندسازی روان‌شناسی و طرح‌واره درمانی بر تاب آوری روان‌شناسی، اندیشه‌پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی از آزمون تحلیل واریانس با طرح ترکیبی^۱ و اندازه‌گیری مکرر استفاده گردید. نتایج آماری با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-۲۴ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

ملاحظات اخلاقی

اولین اقدام پژوهشگر تدوین فرم‌های مربوط به رضایت آگاهانه شرکت در طرح تحقیقاتی جهت ارائه به شرکت کنندگان (دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی) بود. در این فرم‌ها مواردی مانند: محروم‌انه بودن اسم و مشخصات شرکت کنندگان در پژوهش در تمام مراحل، مطلع شدن از نتایج تمام ارزیابی‌های فردی توسط پژوهشگر، وجود حق انصراف شرکت کنندگان و روش‌های جایگزین برای آنها مورد توجه بود.

¹. Mixed Design

زمینه عوامل مرتبط با تهدید است. طیف نمره گذاری بصورت ۵ گزینه‌ای لیکرت و بدین صورت بوده که بترتیب برای گزینه‌ها خیلی کم، کم، تاحدودی، زیاد و خیلی زیاد به ترتیب نمره گذاری ۱ الی ۵ درج شد، در ایران محمدی (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای ضریب پایایی ۰/۸۴ را برای پرسشنامه محاسبه نمود، در پژوهش حاضر نیز پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۳ محاسبه شد.

پرسشنامه افکار خودکشی (STQ^۴)

پرسشنامه افکار خودکشی توسط بک، کوواس و ویسمن^۵ در سال ۱۹۹۷ تهیه شده که شامل ۱۹ مجموعه می‌باشد. مانند میل به مردن با سه گزینه صفر(به هیچ وجه)، ۱ (ضعیف)، ۲ (متوسط تا زیاد) و نیز دو عامل میل به خودکشی فعال (۱۰-۰ تا ۲۸ می‌باشد. این پرسشنامه برای بررسی افکار خودکشی اولین بار در دانشگاه مینه سوتا بکار گرفته شد و اسمیت و همکاران (۱۹۹۵) ضریب پایایی آن را ۰/۷۹ محاسبه نمودند، در ایران الهی و همکاران (۱۴۰۱) ضریب پایایی را ۰/۷۸ محاسبه نمودند، در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴ محاسبه شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی

یافته‌های جدول ۳ نشان می‌دهد که در گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی بیشترین واحدهای پژوهش (در محدوده سنی زیر ۱۲ سال) قرار داشته‌اند. در گروه آزمایش طرحواره درمانی بیشترین واحدهای پژوهش (در محدوده سنی ۲۱-۲۴ سال) قرار داشته‌اند. در گروه گواه بیشترین واحدهای پژوهش (در محدوده سنی ۱۸-۱۶ سال) قرار داشته‌اند.

- پژوهشگر این مطالعه، متعهد به اصول اخلاقی و انسانی در راستای دوری از هرگونه ابزار غیراخلاقی جهت رسیدن به اهداف موردنظر خویش در پژوهش می‌باشد و از هر نوع استفاده ناشایسته به ضرر شرکت کنندگان خودداری می‌کند.

ابزارهای پژوهش

مقیاس تاب آوری (RC^۱)

مقیاس تاب آوری توسط کانر و دیویدسون^۲ در سال ۲۰۰۳ جهت سنجش میزان تاب آوری افراد طراحی شد. این مقیاس دارای ۲۵ گویه و ۵ مقیاس می‌باشد که جواب هر سال به صورت طیف لیکرت پنج درجه‌ای از کاملاً نادرست تا همیشه درست می‌باشد.

مقیاس تاب آوری کانر- دیویدسون میزان تاب آوری افراد را در مولفه‌های زیر اندازه گیری می‌کند:

- شایستگی / استحکام شخصی (۱۱-۱۲-۲۴)
- اعتقاد به غاییز شخصی (۱۶-۱۷-۲۳-۲۴)
- تحمل عواطف منفی (۲۸-۲۵-۴-۱)
- مهار (۲۱-۲۳-۲۲)
- معنویت در افراد (۹-۳)

در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد.

پرسشنامه خشونت خانوادگی تجربه شده^۳ (EDVQ^۲)

پرسشنامه خشونت خانوادگی تجربه شده توسط آقاخانی، موسوی، افتخاری و همکاران (۱۳۹۲) ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۳۰ سوال در زمینه عوامل مرتبط با خشونت، ۲۷ سوال در زمینه انواع خشونت خانوادگی و ۶ سوال در

⁴. Suicide Thought Questionnaire

⁵. Beck, Kovac & Weissman

¹. Resilience Scale

². Conner, Davidson

³. Experienced Domestic Violence Questionnaire

جدول ۳. فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب سن

p-value	گروه				سن
	گواه		آزمایش طرح‌واره	آزمایش توانمندسازی	
	درمانی	روان‌شناسی			
۰/۱۵۶	(۱۴/۳)۲	(۱۴/۳)۲	(۳۳/۴)۵	(۳۳/۴)۵	زیر ۱۲ سال
	(۲۶/۷)۴	(۱۳/۳)۲	(۱۳/۳)۲	(۱۳/۳)۲	۱۲-۱۵ سال
	(۳۳/۴)۵	(۱۳/۳)۲	(۲۶/۷)۴	(۲۶/۷)۴	۱۶-۱۸ سال
	(۱۳/۳)۲	(۲۶/۷)۴	(۱۳/۳)۲	(۱۳/۳)۲	۱۹-۲۱ سال
	(۱۳/۳)۲	(۳۳/۴)۵	(۱۳/۳)۲	(۱۳/۳)۲	۲۱-۲۴ سال
	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	جمع کل

پژوهش درآمد ماهیانه زیر یک میلیون (۳۳ درصد) داشته‌اند.
در گروه گواه بیشترین واحدهای پژوهش درآمد ماهیانه ۳-۱ میلیون تومان داشته‌اند.

یافته‌های جدول ۴ نشان می‌دهد که در گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناسی بیشترین واحدهای پژوهش درآمد ماهیانه زیر یک میلیون (۴۰ درصد) داشته‌اند.
در گروه آزمایش طرح‌واره درمانی بیشترین واحدهای

جدول ۴. فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب درآمد خانوار

p-value	گروه				درآمد ماهانه خانوار
	گواه		آزمایش طرح‌واره	آزمایش توانمندسازی	
	درمانی	روان‌شناسی			
۰/۱۴۲	(۲۷)۴	(۳۳)۵	(۴۰)۶	(۴۰)۶	زیر ۱ میلیون تومان
	(۴۰)۶	(۲۷)۴	(۲۰)۳	(۲۰)۳	۱-۳ میلیون تومان
	(۲۷)۴	(۶/۷)۱	(۱۳/۳)۲	(۱۳/۳)۲	۴-۶ میلیون تومان
	(۷)۱	(۱۳/۳)۲	(۶/۷)۱	(۶/۷)۱	۷-۹ میلیون تومان
	-	(۲۰)۳	(۱۳/۳)۳	(۱۳/۳)۳	بالای ۹ میلیون تومان
	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	جمع کل

گروه گواه بیشترین واحدهای پژوهش (۴۰ درصد) شغلی نداشته‌اند.

یافته‌های جدول ۵ نشان می‌دهد که در گروه آزمایش توانمندسازی روان‌شناسی بیشترین واحدهای پژوهش (۳۳ درصد) شغلی نداشته‌اند. در گروه آزمایش طرح‌واره درمانی بیشترین واحدهای پژوهش (۴۰ درصد) شغلی نداشته‌اند. در

جدول ۵: فراوانی واحدهای مورد پژوهش بر حسب نوع شغل پدر

p-value	گروه			شغل	
	گواه	آزمایش طرحواره			
		درمانی	روانشنختی		
۰/۱۶۵	(۲۷)۴	(۲۰)۳	(۲۷)۴	آزاد	
	(۲۰)۳	(۱۳/۳)۲	(۱۳/۳)۲	کارمند	
	(۱۳)۲	(۲۷)۴	(۲۷)۴	کشاورز	
	(۴۰)۶	(۴۰)۶	(۳۳)۵	بیکار	
	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	(۱۰۰)۱۵	جمع کل	

آموزش توانمندسازی روانشنختی ۶۰/۴، آزمایش طرحواره درمانی ۵۸/۵ و گروه گواه ۵۲/۴ و در حالت پیگیری میانگین تاب آوری روانشنختی برای گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روانشنختی ۶۰/۹، آزمایش طرحواره درمانی ۵۹/۶ و گروه گواه ۵۰/۵ در حالت پیگیری بدست آمده است.

آزمون، پس آزمون و پیگیری از تحلیل واریانس با اندازه گیری تکراری استفاده شد که خلاصه نتایج در جدول زیر گزارش شده است.

جدول ۷. نتایج تجزیه و تحلیل آزمون موخلی

اثر زمان	اثر درون	موخلی	خی دو	درجه سطح
آزمودنی ها	آزادی	معنی		
داری				
۰/۸۰۵	۱	۰/۲۹۸	۰/۹۱	

نتایج مندرج در جدول ۹ نشان داد که در سه مرحله ارزیابی در تاب آوری روانشنختی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی تفاوت معنی داری بین گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روانشنختی، آزمایش طرحواره درمانی و گواه وجود دارد. مقدار مجدور اتا، میزان تأثیرگذاری تأثیر آموزش توانمندسازی روانشنختی و طرحواره درمانی بر تاب آوری روانشنختی دختران نوجوان قربانی خشونت

نتایج جدول ۶ نشان داد که میانگین تاب آوری روانشنختی برای گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روانشنختی ۵۱/۶، آزمایش طرحواره درمانی ۵۲/۸ و گروه گواه ۵۱/۶ در حالت پیش آزمون بدست آمده است، میانگین تاب آوری روانشنختی در حالت پس از آزمون برای گروه آزمایش

جدول ۶. میانگین و انحراف معیار های مورد پژوهش در سه گروه مورد بررسی برای متغیر تاب آوری روانشنختی

متغیر	گروه	پیش آزمون	پس آزمون	آزمایش	روانشنختی	توانمندسازی	آزمایش	طرحواره	درمانی	گواه
تاب آوری		۶۰/۹ ± ۵/۳	± ۴/۹	± ۵/۲						
روانشنختی		۶۰/۴	۵۱/۶							
توانمندسازی										
روانشنختی										
آزمایش		۵۹/۶ ± ۷/۳	± ۵/۶	± ۹/۳						
طرحواره		۵۸/۵	۵۲/۸							
درمانی										
گواه		۵۰/۵ ± ۵/۴	± ۸/۳	± ۴/۹						
		۵۲/۴	۵۱/۶							

همانطوری که نتایج آزمون موخلی در جدول ۸ نشان می دهد چون سطح معنی داری بالاتر از ۰/۰۵ بوده و پیش فرض کرویت که حاکمی از کفایت نمونه ها می باشد، برقرار است. برای بررسی تغییرات تاب آوری روانشنختی در مراحل پیش

است. اثر متقابل گروه×زمان نیز حاکی از این است که در طی زمان بین گروه ها، تفاوت معناداری در افزایش تاب آوری روانشناختی ایجاد شده است ($F=48.64$, $P<0.001$ و مجذور اتا = 0.55).

خانگی را نشان می دهد ($F=501.91$, $P<0.001$ و مجذور اتا = 0.63). اثر درون آزمودنی ($F=81.46$, $P<0.001$) نشان داد که بین اندازه های پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در طی زمان تفاوت معناداری ایجاد شده

جدول ۹. خلاصه نتایج تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر برای تعیین تأثیر آموزش توانمندسازی روانشناختی و طرحواره درمانی بر تاب آوری روانشناختی دختران نوجوان قریبی خشونت خانگی

اثر	مجموع مجذورات	df	میانگین	F	سطح معنی	مجذور اتا
			مجذورات		داری	
بین آزمودنی (گروه)	۵۰۱/۹۱	۲	۵۰۱/۹۱	۵۰۱/۹۱	۰/۰۰۱	۰/۶۳
خطای بین آزمودنی (گروه)	۱۰۱۲/۲۱	۴۲	۳۴/۰۳			
درون آزمودنی (زمان)	۷۱۲/۴	۱/۰۳	۶۹۱/۶۵	۸۱/۴۶	۰/۰۰۱	۰/۵۷
درون آزمودنی (گروه *زمان)	۶۸۹/۶۷	۱/۶۷	۴۱۲/۹۷	۴۸/۶۴	۰/۰۰۱	۰/۵۵
خطای درون آزمودنی	۳۵۴/۳۸	۴۱/۷۱	۸/۴۹			

آموزش توانمندسازی روانشناختی و آزمایش آموزش طرحواره درمانی نسبت به گروه کنترل مشاهده شده که این میزان افزایش برای گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روانشناختی نسبت به گروه آزمایش آموزش طرحواره درمانی مشاهده شده است ($P<0.001$).

مطابق جدول ۱۰ نتایج آزمون بونفرونی نشان داد که در سه گروه گواه، آزمایش آموزش توانمندسازی روانشناختی و آزمایش آموزش طرحواره درمانی در میزان تاب آوری روانشناختی در حالت پیش آزمون تفاوتی مشاهده نشده است ($P>0.05$ ، در حالت پس آزمون و پیگیری افزایش معنی داری در میزان تاب آوری در دو گروه آزمایش

جدول ۱۰. نتایج آزمون بونفرونی در خصوص تفاوت بین گروه ها

گروه ۱	گروه ۲	اختلاف	خطای	سطح معنی	داری
تاب آوری	توانمندسازی	طرحواره	استاندارد	میانگین	خطای
۰/۰۰۴	۲/۸	۱/۹			
۰/۰۰۱	۵/۶	۸			
۰/۰۰۱	۴/۳	۶/۱	کنترل	طرحواره	درمانی

طرحواره درمانی ۲۶/۶ و گروه گواه ۲۲/۵ و در حالت پیگیری میانگین اندیشه‌پردازی خودکشی برای گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی ۲۴/۸، آزمایش طرحواره درمانی ۲۵/۵ و گروه گواه ۳۰/۶ در حالت پیگیری بدست آمده است.

نتایج جدول ۱۱ نشان داد که میانگین اندیشه‌پردازی خودکشی برای گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی ۳۱/۵، آزمایش طرحواره درمانی ۳۰/۴ و گروه گواه ۳۰/۵ در حالت پیش آزمون بدست آمده است، میانگین اندیشه‌پردازی خودکشی در حالت پس از آزمون برای گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی ۲۴/۲، آزمایش

جدول ۱۱. میانگین و انحراف معیارهای مورد پژوهش در سه گروه مورد بررسی برای متغیر اندیشه‌پردازی خودکشی

متغیر	گروه	پیش آزمون	پس آزمون	پیگیری
آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی	آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی	۲۴/۸ ± ۲/۹	۲۴/۲ ± ۲/۹	۳۱/۵ ± ۴/۳
خودکشی	آزمایش طرحواره درمانی	۲۵/۵ ± ۳/۳	۲۶/۶ ± ۲/۳	۳۰/۴ ± ۶/۲
	گواه	۳۰/۶ ± ۲/۴	۳۰/۴ ± ۲/۵	۳۰/۵ ± ۳/۷

دهد(512.65, $F=512.65$, $P<0.001$) و مجدور اتا = ۰/۶۷. اثر درون آزمودنی ($F=82.83$, $P<0.001$) نشان داد که بین اندازه های پیش آزمون، پس آزمون و پیگیری در طی زمان تفاوت معناداری ایجاد شده است. اثر متقابل گروه × زمان نیز حاکی از این است که در طی زمان بین گروه ها، تفاوت معناداری در کاهش میزان اندیشه‌پردازی خودکشی ایجاد شده است($F=50.53$, $P<0.001$). مجدور اتا = ۰/۶۱.

نتایج مندرج در جدول ۱۲ نشان داد که در سه مرحله ارزیابی در علائم اندیشه‌پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی تفاوت معنی داری بین گروه آزمایش آموزش توانمندسازی روان‌شناختی ، آزمایش طرحواره درمانی و گواه وجود دارد. مقدار مجدور اتا، میزان تأثیرگذاری تأثیر آموزش توانمندسازی روان‌شناختی و طرحواره درمانی بر علائم اندیشه‌پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی را نشان می

جدول ۱۲. خلاصه نتایج تحلیل واریانس با اندازه گیری مکرر برای تعیین تأثیر آموزش توانمندسازی روان‌شناختی و طرحواره درمانی بر علائم اندیشه‌پردازی خودکشی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی

اثر	مجموع مجدورات	معنی	df	سطح	F	میانگین	مجدورات	داری
بین آزمودنی (گروه)	۵۱۲/۶۵		۲		۵۱۲/۶۵	۵۱۲/۶۵		۰/۶۷
خطای	۱۱۲۵/۴۳	بین	۴۲		۳۵/۲۱			
آزمودنی (گروه)								
درون آزمودنی (زمان)	۷۵۴/۶		۱/۰۵		۷۰۳/۴۱	۸۲/۸۳	۰/۰۰۱	۰/۶۲
درون آزمودنی (گروه)	۷۰۳/۳۲	درون آزمودنی (گروه)	۱/۶۵		۴۲۱/۸۵	۵۰/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۶۱
خطای درون آزمودنی	۳۴۵/۲۵		۴۱/۲۳		۹/۳۵			

به ارائه برنامه شناختی-رفتاری که مستلزم شناسایی و قصد مقابله فرد با طرح واره هاست، به هشیار کردن فرد و ترغیب به مقابله فعال با شرایطی منجر شده که او قصد تغییرشان را دارد، که این خود باعث افزایش تاب آوری می شود؛ چرا که تاب آوری شرکت فعال و سازنده فرد در محیط خود نیز محسوب می شود(۳۳).

طرحواره درمانی با تأکید بر تغییر سبک های مقابله ای ناسازگار و طرحواره های ناسازگار شکل گرفته در دوران کودکی به ارائه تکنیک های شناختی و رفتاری برای جایگزین کردن الگوهای سازگارتر و جدیدتر به جای سبکها و راهبردهای مقابله ای ناکارآمد اقدام می کند(۳۴ و ۳۵). تاب آوری روانشناسی، سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار است و طرحواره های ناسازگار می توانند در این شرایط فعال شوند؛ بنابراین، طرحواره درمانی با توجه به در معرض قرار گرفتن دختران با نشانه های افسردگی در شرایط دشوار با اثر مستقیم روی طرحواره های ناسازگار قادر است در افزایش تاب آوری این گروه از دختران مؤثر باشد. همچنین طرحواره درمانی با توجه به ارائه برنامه شناختی-رفتاری که مستلزم شناسایی و قصد مقابله فرد با شرایطی منجر شده که او قصد تغییرشان را دارد، که این خود باعث افزایش تاب آوری می شود؛ چرا که تاب آوری شرکت فعال و سازنده فرد در محیط خود نیز محسوب می شود(۳۶، ۳۷ و ۳۸).

نتایج نشان داد که استفاده از توانمندسازی روانشناسی و طرحواره درمانی می تواند بر کاهش خودکشی مؤثر باشد، در این میان به نظر طرحواره درمانی در کنترل افکار خودکشی نسبت به توانمندسازی روانشناسی اثرگذاری پیشتری دارد، وجود عامل گروهی نیز در طرحواره درمانی، فعالسازی تکنیکها را تسهیل کرده و آثار مهمی بر قضاوت اجتماعی از قبیل مسئولیت پذیری، جرأت ورزی و خویشتنداری دارد. در واقع به دلیل ایجاد پیوندها و تعاملات نزدیک بین اعضای گروه، امکان تجربه تکنیک های

بحث و نتیجه گیری

بررسی نتایج پژوهش حاضر نشان داد که آموزش توانمندسازی روانشناسی و طرحواره درمانی بر بهبود تاب آوری روانشناسی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی مؤثر است. یافته ها نشان داد که در میان افرادی که از روش طرحواره درمانی آموزش دریافت نمودند نسبت به روش طرحواره درمانی به عنوان رویکرد درمانی جدید به تلفیق عناصر موجود در درمان شناختی رفتاری(CBT)، روان تحلیل گری، نظریه دلستگی و درمان مبتنی بر هیجان می پردازد، نتایج پژوهش های برادرسکی و همکاران(۲۴) و بوی و همکاران(۲۵) که از اثربخشی طرحواره درمانی بر بهبود تاب آوری روانشناسی دانش آموزان با نشانه های افسردگی حمایت کرده اند، با نتایج پژوهش حاضر همسو است. در راستای تبیین این یافته ها می توان بیان کرد که تاب آوری روانشناسی عاملی مهم و تعیین کننده در بهزیستی روانی و کنش وری اثربخش است و در واقع تاب آوری روانشناسی معادل استفاده از راهبردهای سازگارانه برای تنظیم هیجانات در تعدیل استرس های ادراکی، مؤثر است (۲۶، ۲۷، ۲۸ و ۲۹). مطالعات نشان دادند راهبردهای منفی در تاب آوری مانند ملامت خود، نشخوارگری و ملامت دیگران با افسردگی رابطه مثبتی دارند (۳۰)، همچنین شایع ترین ناراحتی شناختی که توسط این نوجوانان تجربه می شود، نشخوارگری فکری است که ناراحتی زیاد با تفکر مضطربانه را شامل می شود. از سویی دیگر بسیاری از نوجوانان با نشانه های افسردگی، مهارت‌های کمتری را در تنظیم هیجانات نشان می دهند(۳۱ و ۳۲). تاب آوری روان شناختی، سازگاری مثبت در واکنش به شرایط ناگوار است و طرح واره های ناسازگار می توانند در این شرایط فعال شوند؛ بنابراین، طرح واره درمانی با توجه به در معرض قرار گرفتن دانش آموزان با نشانه های افسردگی در شرایط دشوار با اثر مستقیم روی طرح واره های ناسازگار قادر است در افزایش تاب آوری این گروه از دانش آموزان مؤثر باشد. همچنین طرح واره درمانی با توجه

در هر تحقیق محدودیت‌هایی وجود دارد که محقق سعی دارد با کنترل آنها از دخالت متغیرهای ناخواسته جلوگیری کند تا با اطمینان بیشتری بیان کند که نتایج به دست آمده فقط حاصل شرایط مورد بررسی بوده است. اما گاهی برخی متغیرهای ناخواسته نیز خارج از کنترل محقق هست و وی نمی‌تواند تأثیر آنها را بر طرف نماید اما نسبت به آنها آگاهی دارد.

محدودیت‌های در اختیار پژوهشگر

۱. مشکل عدم باور و اعتقاد به تحقیق از ناحیه برخی آزمودنی‌های محترم موجب کندی در روند تکمیل پرسشنامه و عودت آنها شد.
۲. عدم تمایل پاسخ دهنده‌گان به سوالات پرسشنامه.
۳. فقدان روحیه تحقیق پذیری پاسخ دهنده‌گان.
۴. برخی از پرسشگران توجهی به تحقیق و نتایج و کاربرد آن ندارند و تحقیق را جدی نمی‌گیرند.

محدودیت‌های خارج از کنترل پژوهشگر

- محدودیت ذاتی پرسشنامه
  - پراکنده‌گی جامعه آماری
  - عدم تعیین پذیری به سازمان‌های دیگر
  - عدم کنترل متغیرهای تاثیرگذار بر متغیر وابسته تقدیر و تشکر
- این مقاله مستخرج از پایان نامه مقطع دکتری روانشناسی عمومی با کد IR.IAU.YASOOJ.REC.1401.003 اخلاق IR.IAU.YASOOJ.REC.1401.003 بوده که از معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج تقدیر و تشکر بعمل می‌آید.

References

- 1- Akkermans J, Tims M. Crafting your career: How career competencies relate to career success via job crafting. *Applied Psychology*, 2017;66(1), 168-195.
- 2- Shoktian M and Shoktian R , Vafadost . social damage of domestic violence; theories and factors affecting it, the first international conference on health, educational sciences and psychology,2021.
- 3- Rian and, Jeb Dar, Dres T and Misha Ba. Study of suicidal thoughts among women and sociological analysis, *Rawan Quarterly*, 2018: 5(4): 21-36.
- 4- Zarabi R, Investigation of the rate of suicide among adolescents and young people in Rasht city, National Conference on Applied Psychology, Maroodasht, Iran, 2019.

یادگیری در یک محیط حمایت گرانه نیز افزایش یافته و از طرف دیگر با افزایش فرصت‌های آموزش راهبردی، حس خودکارآمدی و خطرپذیری اعضاء برای انجام رفتارهای جدید نیز تقویت می‌شود؛ همچنین اعضای گروه یاد می‌گیرند که به جای کناره گیری از هیجانات خود، به ابراز همدلی و برآورده ساختن نیازهای عاطفی خود در گروه اقدام کنند (۳۹ و ۴۰).

پیشنهادات

- یافته‌های نشان داد بین میزان اثربخشی آموزش توانمندسازی روان‌شناختی و طرحواره درمانی بر تاب آوری روان‌شناختی دختران نوجوان قربانی خشونت خانگی تفاوت معنادار وجود دارد، پیشنهاد می‌گردد برای بهبود تاب آوری دختران دچار خشونت خانگی از روش‌های بازیابی وضعیت روحی و روانی دختران از قبیل توانمندسازی روانی و استفاده از روش‌های موثر درمانی در قالب درمانی استفاده گردد.
- پیشنهاد می‌گردد در راستای بهبود وضعیت روحی و روانی قربانیان خشونت خانگی می‌توان از شیوه‌های آموزشی مثبت گرا در راستای کنترل خودکشی استفاده نمود
- برای کاهش استرس و اضطراب لازم است کارگاه‌های آموزشی در زمینه مقابله با خشونت‌های خانگی برای والدین برگزار گردد.
- با توجه به نتایج پژوهش حاضر برای بهبود وضعیت روحی و روانی دانش آموزان از راهکارهای کنترل خشونت استفاده گردد.

محدودیت‌ها

- 5- Zavala E. *Non physical intimate partner violence emotional abuseand controlling behavior against women.* M.A. Dissertation. Department of Sociology, Anthropology and Social Work.College of Art and Sciences.The University of Texas at E paso,2007: 62-78.
- 6- Mohammadi R., Fatahia A., Eshaghi T., investigation of the relationship between suicide and resilience of adolescents suffering from domestic violence, psychological development conference, Arak, 2019.
- 7- Arajmandi T., Investigation of structures affecting suicide among Iranian youths, a review article, *Rawan Quarterly*, 2022; 7(2): 43-41.
- 8- Derakhshanpour F ; Mehboobi H& Keshavarzi S. Prevalence of domestic violence against women in Bandar Abbas , Scientific Journal of Gorgan University of Medical Sciences, 2013: 16 (49), 126-131.
- 9- Alivardinia A, Riahi M & Esfandiari F. Explaining the attitude of female students towards violence against women, an experimental test of the social learning perspective", *Journal of Iranian Social Issues*, 2006: 1, (1) 103-131.
- 10- Kim J. Y, Sehun Oh & Nam S.I. The Incidence and Impact of Family Violence on Mental Health among South Korean Women, *Korean Journal of Social Welfare*,2009, 24:193-202.
- 11- Diener E, Lucas R, Schimmack U & Helliwell J. Well-being for Public Policy. NewYork: Oxford University Press,2009.
- 12- Reuman, L, Buchholz J, Abramowitz J S. Obsessive beliefs, experiential avoidance, and cognitive fusion as predictors of obsessive-compulsive disorder symptom dimensions. *Journal of Contextual Behavioral Science*,2009; 9: 15-20.
- 13- Tlapek SM, Auslander W, Edmond T, Gerke D, Schrag RV, Threlfall J. The moderating role of resiliency on the negative effects of childhood abuse for adolescent girls involved in child welfare. *Children and Youth Services Review*,2017; 73, 437-444.
- 14- Brignone E, Sorrentino AE, Roberts CB, Dichter M E. Suicidal ideation and behaviors among women veterans with recent exposure to intimate partner violence. *General Hospital Psychiatry*,2018; 55, 60-64.
- 15- Renner F, Lobbestael J, Peeters F, Arntz A, Huijbers M. Early maladaptive schemas in depressed patients: stability and relation with depressive symptoms over the course of treatment. *Journal Affect Disorder*,2012; 136(3): 581-90.
- 16- Pugh M. A narrative review of schemas and schema therapy outcomes in the eating disorders. *Clinical Psychology Review*, 39, 2015;30-41.
- 17- Ramadhan I, Keliat BA, Wardani IY. Assertiveness training and family psychoeducational therapies on adolescents mental resilience in the prevention of drug use in boarding schools. *Enfermeria Clinica*, 2019;29(2), 326-330.
- 18- Behirouz A , Haqat SA. Comparison of suicidal thoughts and stress levels among depressed students with morning and evening time types, *Cognitive Psychology and Psychiatry*,2018; 6(1), 64-74.
- 19- Farmer H. Normization of Gillanders cognitive fusion social scale based on Bohrenstat model. *Social Psychology Research Quarterly*,2013; 4(15): 17-28.
- 20- Bodenlos JS, Hawes ES, Burstein SM, Arroyo KM . Association of cognitive fusion with domains of health. *Journal of Contextual Behavioral Science*,2010; 18, 9-15.
- 21- Zacharia M, Ioannou M, Theofanous A, Vasilious VS, Karekla M. Does Cognitive Fusion show up similarly across two behavioral health samples? Psychometric properties and invariance of the Greek–Cognitive Fusion Questionnaire (G-CFQ). *Journal of Contextual Behavioral Science*. In Press, *Journal Pre-proof*,2021;2(6):11-23
- 22- Amichai-Hamburger Y, McKenna KYA, Tal S. Empowerment: Empowerment by the internet. *Computer Human Behavior*,2008; 24: 1776-1789.
- 23- Alaminia M. Review and analysis of researches in the field of schema therapy, clinical psychology studies, 5(18),2008; 125-99.
- 24- Brodsky BS, Spruch-Feiner A, Stanley B. The zero suicide model: applying evidence-based suicide prevention practices to clinical care. *Frontiers in psychiatry*,2018 9, 33.
- 25- Bui QN, Hoang TX, Le NTV The effect of domestic violence against women on child welfare in Vietnam. *Children and Youth Services Review*,2018; 94, 709-719.
- 26- Erfan A, Noorbala A A, Amel SK, Mohammadi A, Adibi P. The effectiveness of emotional schema therapy on the emotional schemas and emotional regulation in irritable bowel syndrome: Single subject design. *Advanced biomedical research*: 2018;10.4103/abr.abr_113_16.

- 27- Harris K, Gooding P, Haddock G, Peters S. Psychological resilience to suicidal thoughts and behaviours: A qualitative examination of the experiences of people with mental health problems on the schizophrenia spectrum. *Schizophrenia Bulletin*.2018; 44(1): 220-223.
- 28- Hemmati Sabet A, Navabi Nejad S, Khalatbari, J. Comparison of the effect of schema therapy and cognitive group therapy on depression in women engaging in high-risk sexual behaviors who were referred to hamadan health center. *Avicenna Journal of Neuro Psych Physiology*.2016; 3(1): 22-28.
- 29- Mash E, Wolfe D. *Abnormal child psychology* (7th ed.). Australia: Cengage Learning,2018.
- 30- Poole J. C, Dobson K. S, Pusch D. Anxiety among adults with a history of childhood adversity: Psychological resilience moderates the indirect effect of emotion dysregulation. *Journal of affective disorders*: 2017;10.1016/j.jad.2017.03.047.
- 31- *Cappelletti S, Tondo I, Pietrafusa N, Renzetti T, Pannacci I, Gentile S, Perrucci M, Calabrese C, Cornag P, Ferraris L, Specchio N, Vigevano F. Improvement of quality of life in adolescents with epilepsy after an empowerment and sailing experience. *Epilepsy & Behavior*,2020; 106-110.*
- 32- Henson KE, Brock R, Charnock J, Wickramasinghe B, Will O, Pitman A. Risk of suicide after cancer diagnosis in England. *JAMA psychiatry*,2019 ; 76(1), 51-60.
- 33- Rahim Aghaei F, Hatamipour Kh, Ashuri J. The effect of group therapy schema on reducing depressive symptoms and increasing the quality of life of nurses, *Nursing Education*,2016; 6(3), 17-23.
- 34- Brodsky BS, Spruch-Feiner A, Stanley B. The zero suicide model: applying evidence-based suicide prevention practices to clinical care. *Frontiers in psychiatry*,2018; 9, 33.
- 35- Rahbar Karbasdehi E, Abolghasemi A, Rahbar Karbasdehi F. The effectiveness of schema therapy integrated with rehabilitation on cognitive emotion regulation and existential anxiety in patients with congestive heart failure. *Journal of Contemporary Psychotherapy*. 2018; 48(4): 233–239.
- 36- Cappelletti S, Tondo I, Pietrafusa N, Renzetti T, Pannacci I, Gentile S, Perrucci M, Calabrese C, Cornag P, Ferraris L, Specchio N, Vigevano F. Improvement of quality of life in adolescents with epilepsy after an empowerment and sailing experience. *Epilepsy & Behavior*,2020; 106, 106-110.
- 37- Renner F, DeRubeis R, Arntz A, Peeters F, Lobbstaedt J, Huibers M. J. Exploring mechanisms of change in schema therapy for chronic depression. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*:2018: 10.1016/j.jbtep.2017.10.002.
- 38- Tarkhan M. The effectiveness of acceptance and commitment therapy (ACT) on emotion regulation and life meaning of depressed women. *Journal of Psychological Studies*.2017: 13(3): 147-164 (Text in Persian).
- 39- Yazdanbakhsh K, Radmehr F. Evaluating the effect of memorial specialization training on cognitive disorders in patients with major depression. *Journal of Psychological Studies*.2018: 14(3): 25-44. (Text in Persian).
- 40- Nikan A, Torabi A, Mohseninasab Z, Bahadori A, Jvanmard Z, Hosinirad M. Comparing the effectiveness of schema therapy and cognitive therapy based on mindfulness on stress, resilience, emotion regulation and psychological well-being of cardiovascular patients. *Journal title* 2023; 19 (1)
- 41- Çelik AS, Kirca N Prevalence and risk factors for domestic violence against infertile women in a Turkish setting. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*.2018; 231, 111-116.
- 42- Ghovati A, Talebian sharif J, Ahvan M. Effectiveness of group schema therapy on reducing self-mutilation and suicidal behaviors of teenage girls between 14-18 years of Mashhad. *New ideas of psychology quarterly*. 2018; 2 (6): 1-12.
- 43- Ahmadi M, Rahnavardi M, Kayani M, Pourhossein Qoli AM Investigating the relationship between domestic violence and suicidal thoughts in women referring to health-treatment centers and family courts of Rasht city in 2013. *Iranian Journal of Forensic Medicine*,2014; 20(4): 201-209.
- 44- Fallahi V, Ahmadi S. The Role of Cognitive Fusion and Social Intelligence in the Prediction of General Health of Nurses in Hospitals of Parsabad City, 2017: A Short Report. *JRUMS* 2019; 17 (11) :1067-1076.
- 45- Saeedpour S, Kazemi Rezaei SA, Karbalaei I, Kazemi Rezaei A, Ahmadi F. The diagnostic role of cognitive emotion regulation strategies, cognitive fusion and thought control strategies in obsessive-compulsive disorder. *Clinical Psychology*,2016; 9(3), 1-12.
- 46- Hayes SC, Strosahl KD, Wilson KG. Acceptance and commitment therapy: The process and practice of mindful change ed, New York, NY: The Guilford Press 2012; 6(5): 47-52.

Orginal Article**Comparing the effectiveness of psychological empowerment training and schema therapy on psychological resilience, suicidal ideation and of adolescent girls who are victims of domestic violence in Dehdasht city**

Received: 02/05/2023 - Accepted: 08/11/2023

Hojatolah Andisheh¹
 Seyed Yousef Rasouli^{2*}
 Khosro Ramezani³

¹ Department of psychology, Yasuj Branch, Islamic Azad University , Yasuj, Iran.

² Department of Psychology and Counselling, Farhangian University, Tehran, Iran

³ Department of Psychology, Faculty of Science, Zand Institute of Higher Education, Shiraz, Iran

Email: y.rasouli@cfu.ac.ir

Abstract

Introduction: Nowadays, there are factors that cause nervous tension in the lives of all people and it has created problems for children in families, domestic violence sometimes occurs in families due to the mutual understanding of parents and children, which leads to thoughts It becomes negative in children such as suicide. The purpose of this study is to compare the effectiveness of psychological empowerment training and schema therapy on psychological resilience and suicidal ideation of teenage girls who are victims of domestic violence in Dehdasht city.

Methods: This study is a quasi-experimental research method with a three stage design (pre-test-post-test-follow-up) and three groups with a two-month follow-up period. It was the second half of the year 1400, when 45 people were selected in three groups of 15 people (experimental group of psychological empowerment training, schema therapy group and control group) as a random-stratified sample, statistical analysis using spss software 23 and the analysis of variance test was done with a combined design and repeated measurement.

Results: The results showed that there is a difference between the effectiveness of psychological empowerment training and schema therapy on psychological resilience, the effectiveness of psychological empowerment training and schema therapy on suicidal ideation, and the difference between the effectiveness of psychological empowerment training and schema therapy on adolescent girls who are victims of domestic violence. There is significant ($p<0.05$).

Conclusion: The results showed that psychological empowerment training and schema therapy have an effect on psychological resilience, suicidal ideation of adolescent girls who are victims of domestic violence in Dehdasht city and can be effective in reducing suicide and removing negative thoughts. Schema therapy has had a greater effect on psychological resilience, suicidal thoughts than psychological empowerment training.

Keywords: psychological empowerment, schema therapy, psychological resilience, suicidal ideation